

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.

за Црну Гору број 10 ПАРА
за СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРА

ЛИСТ ИЗЛАЗИ
СРИЈЕДОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:

„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)

ADRESSE:

„Vjesnik“ Cetinje (Monténégro)

РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“,
А ПРЕТПЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОДБИ

О уређењу нашег правосуђа

Цетиње, 1. новембра

Ратови стају људско друштво огромних жртава, како личних тако и материјалних. Од овога нијесу поштеђени ни побједиоци. Али, те жртве не падају тешко на душу побједиоцима. Њих тјеше морални и материјални успјеси. Морални у томе: што учесници у рату виде плодове својих напора; што називу пред собом љепшу будућност; што с поносом могу погледати сваком у очи; па се овим тјеше и поносе и фамилије погинулих у рату, пошто су им њихови хранитељи часно дали на бранику отаџбине своје животе. Материјални успјеси у томе, што виде проширену домовину, те се с правом могу надати, да ће им она бити кадра дати много више средстата за лакши и срећнији живот, као својим држављанима.

Ратови, по правилу, стварају у друштву, које их је водило, препорођај. Оно види све мане, ако их је и у колико било, у друштвеном склопу до рата и у току овога; оно види и све врлине појединаца; ратне тешкоће и дражи, па приближи многе, који су до тада били завађени из макојих узрока. Једном ријечју у маси и код појединаца знатно се измијени поглед на све чињенице, које су се до рата гледали другим оком.

Велики балкански ратови донинијели су српском народу велике моралне и материјалне успјехе. Српски народ из двије српске краљевине дао је огромне животне снаге чему се задивило цео образовани свијет. Он је ријешо у овим ратовима знатан дио задатка своје националне идеје. Ово даје српском племену поуздану наду за потпуно остварење своје завјетне мисли, јер је прошлост огледало будућности.

Црна Гора је потпуно извршила своју задаћу. Ненадмашно јунаштво њених синова и овом је приликом показало, да поносито стијење непрестано даје Српству српске заточнике вјере и слободе, и, да су у сваком тренутку, гдје су у питању интереси српског племена, готови да своје животе положе.

Послије рата изашла је наша домовина удвостручена. Више но удвостручена може бити њена економска снага у брзом времену, само ако се буде паметно и марљиво радило. Велика питања за рјешавање наступају. Њиховом рјешавању треба брзо и смишљено приступити. Једно од најважнијих питања, које и мора да се што прије ријешо како треба, јесте питање о уређењу нашег правосуђа.

Наша домовина је била до сада у приличној немогућности да правосуђе уреди тако, да оно буде на оној достојној висини, како оно треба да буде. Овоме је било разних узрока, а као главни узроци

били су: Финансиска немоћ и оскудица у правно образованим лицима. Поред поштења и савјесности, коју су у приличној мјери и нешколовани људи у правосуђу показали и до сада, потребно је и стручно знање. Без стручног знања не може бити ни каљан судија. Савјесност и стручно знање морају бити спојени у једном лицу, па да оно може одговарати светом судијском позиву.

Наш Устав предвиђа судијску правну спрему. Како није било стручно школованих људи у оно вријеме, кад је Устав стао на снагу, то је уставодавац одредио рок за потпуно уређење судства од двије редовне скупштинске периоде. Тај рок истиче, најшире тумачећи прописе Устава и намјеру уставодавца, у септембру 1914 г. Дакле, и поред неопходне потребе, да се судство уреди, како је то у другим правно уређеним државама, и сами прописи Устава императивно налажу, да се судство потпуно уреди до 14. септембра 1914. г. Овим захтјевима треба и мора да се одговори. Кад је судство уређено како треба, онда се од тога имају ове благодати: загарантована је држављанину лична и имовна безбједност, загарантоване су му уставне слободе, као грађанину; учвршћује се вјера у народу, да га не може ништа теже постићи осим оно, што закони налажу; подиже се кредит држави на страни и страни капитал лако улазе у земљу, чим се јача народна привреда, индустрија и у опште народно благостање. Није, према овоме, наш народ неосновано рекао, да правда држи земљу и градове.

За задовољење ове потребе — уређења судства — има сада и могућности. Старији и млађи, синови Црне Горе са потпуним школским правним знањем налазе се у знатном броју већ на судским положајима. Недостатак ће се погледати до крајњег рока у септембру мјесецу идуће године. Врата су широм отворена у судску струку потпуно стручно спременим људима. Нема ни једног до сада потпуно правно стручна Црногорца, који се је пријавио за државну службу у судској струци, а да му иста није дата, нити се такав и један удаљио из ње без његовог захтјева, да не жели остати у државној служби.

Код оваквог стања ствари може се са задовољством гледати у будућност. Мјеродавни државни фактори треба да чине све, да се судство уреди. Они треба да што прије донесу закон судијске независности; да побољшају плате судијама, јер добар судија треба да се осигура у материјалном погледу, како би могао бити потпуно независан. Такође би требало што прије законодавним путем одвојити у капетанским судовима судску од

уравне власти, устројством чисто судских капетанских судова.

На школоване људе и патриоте а синове наше домовине, пала би морална одговорност, ако не изађу у сусрет новом добу и државној потреби.

Неколико изрека из дјела

Његошевих

Без муке се пјесма не испјева,
Без муке се сабља не сакова.

Чашу меда још нико не попи,
Што је чашом жучи не загрчи.

Удар пађе искру у камену,
Без њега би у кам очајала.

Поколења дјела суде,
Што је чије, дају свијема.

Ко вјечито хоће да живи,
Мученик је овога свијета.

Благо томе ко довијек живи,
Имао се рашта и родити.

Јунаштво је цар зла свакојега,
А и пиће најслађе душевно,
Којњем се пјане покољења.

Коме закон лежи у топузу
Трагови му смрде нечовјештвом.

Тврд је орах војка чудновата,
Не сломи га, а зубе поломи.

Зло чинити, ко се од зла брани,
Ту злочинства нема никаквога.

Јаје здраво добије сломљено.

А у руке Мандушића Вука,
Биће свака пушка — убојта.

Земља наша, земља милионах,
Сина једног не мож вјенчат срећом,
Самовладцем кад постанеш њеним,
Тад наздравши чашом Херкуловом.

Крв је људска рана наипака.

Не требаје царство нељудима,
Нако да се пред свијетом руже.

Ја сам хајдук, што гоним хајдуке.

Ђе се гусле у кући не чују,
Ту је мртва и кућа и људи.

Иза туче ведрије је небо,

Иза тмине и сунце огрије.

Какав наук, такво и читање.

Ја сам многа зажега канџела,
На олтару цркве православне.

Врјеме земно и судбина људска, —
Два образа највише лудости.

Муж је бранич жене и дјетета,
Народ бранич цркве и племена.

Нове нужде рађу нове силе.

Виле ће се грабит у вјекове,
Да вам вјенше достојне саплету.

Зла под небом што су сваколика,
Прђија су на земљи човјеку.

Одпиши му како знаш, владику,
И чувај му образ ка он тебе.

У добру је лако добро бити, —
На муци се познају јунаци.

Сад пропојте Високи Дечани,
И лијена лавро Студенице,

Свети спомен из вјечне читуле,
За слободу падшим јунацима!

Ја учиних што нико не мога,
Од кад ове горе поникоше.

Свак је рођен да по једном умре,
Част и брука живе до вијека.

Све су силе мртве и ништаве,
За онога који право мисли,
Те част љуби више него главу.

Виле ће се грабит у вјекове,
Да ти вјенше достојне саплету.

Луча ће се вазда призивати,
На гробницу твоју освештати.

Предао се Аустрији

Бугарски Краљ Фердинанд изгледа да је себе и своју земљу савијем предао Аустрији. О томе биоградска „Политика“, доноси сензационалну вијест — како вели, из поузданог извора — из Беча, да је приликом посјете Краља Фердинанда склопљена војна конвенција, по којој се обадвије стране обвезују да зарате, ако ма која од њих дође у конфликт са заједничким непријатељем. Друга тачка те конвенције — према „Политици“ — гарантује пријестолу Краља Фердинанду и његовим потомцима.

Тврди се, да је Краљ Фердинанд после потписивања конвенције рекао једном пријатељу: „Данас ми се повратио душевни мир“.

Бугарски Краљ по уставу има право, да закључује уговоре са страним државама без знања и одобрења владе и Собора; међутим у овом садашњем послу влада потпуно споразум између Краља и Радославеве владе.

Генадијев је, вратавши се у Софију, саопштио конвенцију осталим министрима.

Ради се о сјасавану династије каквим саопштем усвјехом и има изгледа, да ће Бугарска на пролеће покушати акцију евентуално и у споразуму с Турском.

Ген. Савов је још увијек у Цариграду, војска се у Бугарској не распушта, а муниција се непрестано довлачи.

Послије братског споразума

Под натиском: „Послије братског споразума“ биоградски „Пијемонт“ доноси уводни чланак, у којем, између осталог, пише:

Оно што је требало бити свршено прије два мјесеца, свршено је прије два дана: између Србије и Црне Горе постигнут је потпуни споразум у питању подјеле задобивених територија. Црна Гора, поред осталог, добија Пљевље и Ђаковицу.

Није нам намјера да овога пута истражујемо ко је крив што споразум није одмах постигнут, нити желимо да васкрсавамо немиле моменте из скоре прошлости. Указаћемо само на послове који очекују обје слободне српске краљевине.

Два срећно свршена рата, у којима су Србија и Црна Гора дјелале, и војнички и дипломатски, као једна држава, донинијели су знатно територијално проширене објема братским земљама. Услови за препродилачки рад у објема земљама сад су повољнији но икад до сада. И Србију и Црну Гору очекује сада низ круних државних и народних послова. Без икаква одлагања њима се мора прићи.

Прије свега, Србија и Црна Гора морају од сада радити споразумно. Више не може бити ријечи о некаквој борби за „превласт“ и о некаквим династичким, или каквим другим прегоњенима.

Послије ових епохалних догађаја, нарочито после изласка Црногорца из Скадра и после повлачења наших пукова из Арбаније, и Србија и Црна Гора

морају бити свјесне опасности која им стално пријети. Не заборављајући ни за часак на ту опасност, оне морају међусобне односе тако успоставити, да се од 1913., па за вјечита времена, Србија и Црна Гора у свима питањима спољне (националне) политике појављују као једна иста држава.

Одмах можемо нагласити, да ми не стојимо на аутократском гледишту: да се јединство државе огледа у томе, што ће њоме управљати један владар. За српску завјетну мисао неће бити ни мало штетно ако и даље буду постојале двије династије, два владара са засебним прерогативама; само је једна преговорна неминовна: да обје династије дјелају споразумно, заједнички, братски. Скадар и Брегалница, гдје су укрштени толики коштаји Црногораца и Шумадијца, сахрањили су за вјечита времена све што је ометало спровођење једне широке српске политике. Данас не постоји више „црногорска политика“ или „србијанска политика“. Данас постоји само српска политика, у чијој служби морају трошити своје напоре, заједнички и договорно, обје српске династије.

Када је већ историјска нужност донијела тај факт: да имамо двије државе истог народа са два владара, онда треба лагано чинити све да обје државе што више срасту. Не дирајући у владаре, морамо још од данас почети да остварујемо читав низ практичних мјера које ће убрзати процес коначног уједињења Србије и Црне Горе.

На завршетку да поновимо по стоти пут: између Србије и Црне Горе нема више стварних граница. Слободне српске краљевине подијелене су данас границом каква постоји између наших округа и срезова. Руку која хоће да повуче неку јачу границу — границу која би хтјела да раздвоји Србију и Црну Гору у двије засебне земље — треба осјећи. То је мисао коју данас носе у своје срцу, као свету догму, српски грађани под Авалом и под Ловћеном. Ту мисао никада не смију заборавити ни српски владари, ни српски државници.

Смјењивање аустријских посланика

На Цетињу, у Биограду, Атину и Букурешту смјењени су аустроугарску посланици.

Из бечких дипломатских кругова јављају, да су тој смјени узроци у новоме систему.

У Бечу нијесу, веле, били потпуно задовољни радом досадашњих посланика у Биограду и Букурешту. Замјера им се недовољна одлучност.

На мјесто посланика Угрона у Биоград долази цетињски аустријски посланик барон Гизл, који је радо виђен у околини Нашљедника Франца Фердинанда. Барону Гизлу се приписује у заслугу одбрана аустријских интереса приликом скадарске кризе.

ПОДЛИСТАК

РАТ

(Размирице међу државама *)

Франсоа I. је позвао на двојој Карла V. год 1528, али то не бјеше озбиљно. У почетку XVII стољећа Карло IX краљ Шведске позвао је на двојој Христијана IV краља Данске, а Густав IV Наполеона.

Гроције, књига друга, глава XXIII, § 10: „Sortis autem affine quid est certamen singulare, cujus usus non videtur omnino repudiandus, si duo, quorum controversiae alioqui totos populos gravissimis malis sint implicatae, inter se parati sint armis discernere. Videtur enim id, si non ab ipsis recte fieri, certe a civitatibus posse acceptari, ut minus malum“.

Рат је стар колико и свијет, и постоји од кад је и овога. Налазимо га свуда и свуда, у природи и у историји. У садашњем стању човјечанства народ који никад не би узео мач у руке, који би казао да никад неће завојштити, не би могао и не би заслужио да живи. Да ли треба отуда закључити, да нам је рат наметнут за увијек, да је за свуда неизбјежан. Држио да нам је слободно одговорити е једним одличним државником, озбиљнога и јаснога духа, који није никако оптимист: „Вјечити мир је неостварљив, али му се може са свим бли-

Нови посланик у Букурешту гроф Чернин је млађи човјек. Он је рођак жене Нашљедника Фердинанда, књагиње Хохенберг.

У Атину је већ дошао за посланика гроф Силађи.

Важне политичке биљешке

Орган њемачке владе „Норддајче Алгемајне Цајтунг“ вели, да је балканска криза опет постала озбиљна. Лист се нада, да ће Велике Силе својом слогом (лијепо слогом!) свладати све тешкоће.

Бечка „Нова Слоб. Преса“ пише; Аустро-Угарска не може више рачунати у потпуну помоћ Њемачке. Ова на Балкану има сасвијем друге циљеве.

Као да ће у Аустрији бити извршен државни удар и употребљен § 14. устава, којим се влади дају одријешене руке, да може трошити народно благо без одобрења народа. У Чешкој комесаријат, у Хрватској укинуг устав, у Босни стално ванредно стање, у Мађарској насилна владавина, у Галицији такође хоће да заведу комесаријат — то је слика унутрашњег стања Монархије!

Данев тражи са својом странком, да се Краљ Фердинанд лиши пријестола и на његово мјесто стави Нашљедник Борис.

„Рускоје Слово“ пише, да ће Русија поново обрнути Балкану леђа и посветити своју пажњу само далеком истоку. Разлог је тој промјени, што се на Балкану разочарала.

Психологија Југословенства

Под исписаним натписом бечки словенски лист „Сидлавице Рундшау“ доноси овај изјавак:

Све дубље и истрајније дјелују новији свјетски појави на политичку душу Југословена у Монархији. Многи су очекивали, да ће аустро-угарски Срби, Хрвати и Словени одмах истушити са најживотијнијим захтјевима и основама. Кад се то није збило, хтјело се закључити, да се у велико прецијенила снага рефлекса балканских догађаја на Југословене Монархије. Ништа не би било нетачније од оваквог закључка. Ова привидна равнодушност, која је завладала југословенском јавношћу, није фактично друго него твентно стање душевних припрема свих врло снажних и у врло кратко вријеме доживјелих и примљених утисака,

зу доћи.“ Не можемо се надати потпуном престанку рата, а у осталом вјечити мир и није највећи идеал цивилизације. Него можемо се надати да ће у крилу наше Међународне Заједнице оружане борбе бити све ређе. Овај резултат ће допјети све већа узајамна народна, нарочито на пољу материјалних интереса, спољена са ширењем више образованости, којој су основа хришћански морал, правда и милосрђе.

Хришћани из првих стољећа осуђивали су рат, као и свако друго насиље. Оно се морало промијенити е побједом нове вјере; међутим је Црква увијек показивала своју мирољубиву природу, и у Срвдњем Вијеку не превазило се трудила да се размирице свршавају на лијеп начин. У исто пријеме разна друштва и браства, секте назване јеретичким, претече, реформатори, проповједају мир, проклањаху рат, одрицаху му сваку законитост. У хужавности Препорођаја бјеху такође миротворне тежње; тако она племенита дружиница у којој избује Еразмо и Тома Мор. Мало по мало избјига и јавља се на видик мисао о непрекидном, вјечитом миру? Њу видимо у Монархији Месије од Кампанела; она бива јаснија и развија се у предлозима о савезу држава о чему смо говорили кад је била ријеч о Међународној Заједници. Од најчуженијих ваља поменути предлог ижумана Сен-Пјера, као и философски, често погрешно схваћени напир Кантов. Од тога доба много писца и бееједника од свакојаке приједности, водили су рат прогив рата, једни на економских разлога,

који све јаче силе на утврђење, да мале свагдање мјере више не помажу те да се мора чекати на оно „велико“ и...

О томе, шта ће то „велико“ бити не влада свугдје једнодушност, нити је то јасно, али у томе, да оно мора надохти, потпуно се слажу и народ и вође.

Југословени се без сумње налазе на прагу новог доба развика. У тугњави топова балканских битака развија се српско хрватско-словенска солидарност до трајног и реалног појма. Сједњење малих балканских војска у сврху постигнућа великог заједничког циља, показало је Југословенима вриједност њиховог националног јединства до свевладајућег начела. Данас стоји већ велики дио праваша и српских радикала, који су прије по програму били ексексивисти, на становишту народне једнакости, те ни сам сарајевски „Хрватски Дневник“ се не би усудио рећи, да су Срби Цинцари или слично, као што ниједан српски радикални лист не би више могао порећи постојање Хрвата.

Хрвате, Србе и Словенце заокупио је данас самосвјесни народни понос и јако самопоуздање. И дивљења вриједна дјела српске војске бивају — и то с правом — приписана националној снази и здрављу, те бива особито истакнуто, како је у задњим догађајима управо на српској страни појединца, био он државник или војсковођа, потпуно ишчезавао пред народом, те како официра и једноставног војника није дијелио никакав неперемостиви сталешки јаз, што се све може догодити само код народа, који је скроз и скроз демократичан. Ово се све осјећа не као специјално српска, већ као општа југословенска врлина.

Свијест једнакости расе порушила је све границе провинцијализма и сепаратизма појединих племена, те је створила скроз реалистичко југословенско родољубље, које све више народне масе исповиједају. Југословени су позвани, да у можда недалекој будућности створе културну народност. Главни услов — потпуно језично јединство — није данас још проваден, али главна грана два главна језика, српско-хрватског и словенског води до тог јединства.

Многе врло радосне појаве најновије прошлости доказују, да ће послје овог доба окупљања, доћи доба плодносног рада за велику националну будућност.

Срби покојници

† Ристо Иванишевић. — У Мостару преминуо је у сриједу одлични и велики српски родољуб — Ристо Иванишевић. Смрћу овога човјека нестало је једног особитог типа нашег, једног члана наше старије трговачке генерације, која је имала великих заслуга за културни рад у нашем народу. Та трговачка класа, којој је утицај у културном раду данас ушљед подизања интелигенције нешто ослабио, била је прије кратког времена, а особито за гурке управе, свемоћна. Од развијености трговине и свијести трговаца зависно је културни и национални рад једнога мјеста.

ради материјалног благостања, други из побуда вјерских, добротних, човјекољубних. С правом се указује на опасност коју ратови наносе јавном моралу, као школе насивља, свирепства и других порока, и раси, њеном одржању и њеној вјечности. Анархисте, социјалисте и удворце глупих маса показују равнодушан космополитизам, противан и самој појму отаџбине, па с тога гледишта осуђују рат. Поред поштовања вриједних апостола, којима се може највише замјерити што се самообјављују и што су лавовјерни, налазе се у овој војсци мира људи од веома мале вриједности. Лидер тврди, да до сада ниједан државник, који је вршио велике послове, није уврстио укидање рата у број остварљивих мисли.

Није потребно да кажемо, како то никако не смета да су најпризнатије публицисте и правници, сложено е најважнијим политичарима, препоручивали да се размирице расправљају најприје на лијеп начин, и да се узалз у рат тек у крајњем случају. Оно је већ учирио Гроције, хвалећи космополитско чувеном изреком: „Maxime autem christiani reges et civitates tenentur hanc inire viam ad arma vitanda.“ А Рахел, професор и дипломата завршује своју расправу De jure gentium е изјавом да је жељети, да се с пристанком народа установи један одбор, чијим би се одлукама државе покоравале, кад би се размирице појављивале међу њима: „Eximium studium bonamque mentem profitentur, qui gentibus, ci-

Покојни Ристо Иванишевић био је најбољи представник те класе. Од како памти за се, занимао се је за опште ствари и узимао учешћа у сваком народном раду. А како се онда народни рад кретао искључиво око цркве и школе, остала је мостарска црква и школа предмет непревидне пажње покојникове кроз цијели живот његов.

Нема ни једног догађаја у културном животу мостарских Срба, а да на њему није живо судјеловао Ристо Иванишевић. Он је био жива историја мостарске српске општине, не само ради тога, што је све то проживио, него и што је све упамтио и знао првчати увијек једнако, као да је у њему побиљежено. Био је безброј пута члан општинског одбора и кроз читаве деценије управитељ или старатељ школски.

Према томе се види, да су га Мостарци сматрали у оно доба најпознатијим међу собом. Послије окупације учествовао је у свима фазама борбе мостарске општине са државном управом и више пута биран у депутације, које су подносиле молбе, жалбе или протесте министрима и централним властима. У 9-годишњој народној борби за црквено-просвјетну самоуправу остао је непоколебљив и вјеран истакнутим народним захтјевима, па је послје довршене борбе био одликован од народа тиме, што је био изабран за потпредједника српске општине. Надаље одмах је претрпуо, ма да је био одвећ старији човјек, омладинском покрету у Мостару за оснивањем првачког друштва «Гусла», које му је послје цркве и школе била најважнија и најмилија српска установа у Мостару; био је више пута биран, па чак и за предједника, ма да је тада већ било и млађег писменијег свијета. Оснивању загребачког «Привредника» особито се је веселио и рад његов најпажљивије пратио. Није ваљда било Србина, који је с већом љубављу и бољом пажњом читао «Привредник» од њега. Али он се није ограничио само на пасивну пажњу, он је као повјереник друштвени на еготине дјецо отпримио и упутио у Загреб. Ради тога су га на скупутини редовно награђивали за његово заузимање, коју би награду покојник сваки пут поклонно «Привредном» шегреком фонду. Био је један од оснивача Српске Банке у Мостару и Српске Диоциско Штамарије у Сарајеву, те све до смрти остао пријатељ «Српске Ријечи» и прирђеник оне групе наших јавних радника којима је орган «Српска Ријеч».

У опште судјеловао је у цјелокупном нашем културном и политичком раду све до прије неколике године, када је почео побољшавати. Нека је слава и вјечита успомена добром и честитом Ристу Иванишевићу!

Дневник

Разграничење са Србијом. Ономад је у Биограду потписан протокол разграничења са Србијом.

vitatibus, principibus hoc consilium jam antehac commendarunt, ut ipsorum arbitrato collegium aliquod fetialium communi conventionie constituantur, iu quo controversiae inter gentes ortae primo omnium cognoscantur, disceptentur et judicentur, neque bello nisi extrema necessitas viam aperiat, sicut illud in eos demum suscipiatur qui forte iudicatum facere nolint, aliove modis huius collegii auctoritati ac decretis coutumaciam suam obijciant.“ (Кардинал Алберони је такође оставио једну напсову о уређењу Европе, по којој је имао да се уреди у Регензбургу један европски савјет са задањом «да спречава ратовање између хришћанских држава.»)

Питање о укидању рата, о уређењу некакве републике Савезних Држава Европе или свијета, о мирном ријешавању међународних размирица, посредовањем, изборним судом, о установи међународног суда, о изради међународнога законика, итд. непрестано су покретани у Европи и у Америци, нарочито за посљедњих шездесет година. Ради тога су установљена удружења, држани су конгреси, па којима су се чуле лијепе беејде: чињени су кораци код влада, а у народним представничкима су доношене одлуке, препоручујући изборни суд и споразум. Окажа се, да се владе у овим питањима, бар у Европи, показују доста хладне, да су им одговори више околишани, кад нијесу сасвим негативни; да се међутим на конгресима, на којима

*) Алфонс Ривје: „Основи Међународног Права“.

Припреме за прославу. Учињене су све потребне припреме за прославу стогодишњице од рођења Владике Рада. Главни диспозитори прославе биће у Владином Дому, у његовој великој сали. Ова је дивно украшена и окићена зеленилом унутра и на пољу на улазу. Исто тако украшен је и Зетски Дом. У прослави, која би била замашнија и још више истакнута да су друкчије прилике, узео је сва наша земља и њени службени представници.

Потписан уговор о миру. Потписан је уговор о миру између Грчке и Турске.

Тијем чином избијено је из шака непријатеља новог реда ствари на Балкану једно средство за прављење сметња.

Русија, Француска и Енглеска, а особито Румунија много су настојавале да се до потписа овог уговора о миру што прије дође.

Сплетке заштитница Арбаније нијесу помогле.

Абдикација Краља Фердинанда. И бугарски и страни листови учествовале доношењем вјести, да у Бугарској све више расте агитација противу Краља Фердинанда. Огорчено јавно мишљење тражи од њега да сиђе са пријестоло. Вели се да ће Краљ Фердинанд абдицирати, чим се врати у Бугарску. Циљ посјети његовој у Бечу био је тај, да се са мјеродавним аустријским чиновцима посавјетује о својем тешком положају.

Десетогодишње славље у Дечијем „Забавишту“. На дан св. Арсенија 28. октобра о. г. навршило се пуно десет година, од како је Њ. Ц. В. Велика Књагиња Милица Николајевна основала овај завод на Цетињу.

Велика и узвишена добротворка оснивањем овога завода учинила је хуманитарно дјело, којим је вјечитом благодарношћу задужила пријестонишко грађанство, јер му је омогућила, да своју недораслу дјецу за основну школу опет може питати душевном храном, и дати јој нужну предспрему за основно образовање.

Дечије забавиште у току свог десетогодишњег рада показивало је сјајни успјех који се је најбоље огледао при преводу дјецe из забавишта у основну школу.

Та претходна спрема, коју су васпитаници-це забавишта доносили основној школи, толико је видна, да се о истој најповољније могу

изражавати наставници-це основних школа, као год и цетињско грађанство.

Тај сјајни успјех, заузимљиви труд и рад, којег улажу вриједне наставнице овог завода, без сумње ће најбоље задовољити хуманитарне осјећаје узвишене добротворке, чије племенито срце самим оснивањем тог завода и жељело је, да што боље користи пријестонишким грађанству.

Колика је тековина „Дечије Забавиште“ за цетињско грађанство најбоље се може видјети не само свршетком сваке школске године по дечијим стварним радовима, већ и даном њињог школског крсног имена.

Но, и сем свега изложенога нама се пружа још један најновији конкретни случај, који најбоље предочава праву слику рада и успјеха у племенитом заводу, а то је десетогодишње славље одржано дана 28. октобра.

Програм славља изведен је успјешно и сјајно, како се само жељети могло, тако, да је слика успјеха оставила на присутне госте трајну успомену, јер су очарани били особитом присебношћу и дисциплином малишана при извођењу изложених и тражених пјесмица и декламација.

Бјегунци у Скадру и Тирани. Бечки листови јављају, да се у Скадру налази 11.000, а у Тирани 8.000 бјегунаца, који су се тамо склонили са границе наспрам Србије, Грчке и Црне Горе. У објема варошима владају глад и јад. Ми искрено жалимо те невинне жртве туђих интрига и подбадања. Да ако те жртве отворе очи Арбанасима и виде, да су им највећи душмани они, који их подстичу противу њихових сусједа.

Наредба општинске управе. Општинска управа издала је ову сасвијем умјесну наредбу:

Општинска управа је више пута до сада наређивала, да се касапнице и пећи што чистије држе, али како се види, о чему се је и пописати увјерио, ни касапни пекари у том погледу нијесу ништа предузели, да своје радње у ред доведу и усаврше и тиме покажу грађанству неки видљиви знак напретка.

Такво неуредно стање касапских и пекарских радњи не смије и на даље тако остати, јер ни мало не служе на углед пријестонице, нити је пак са здравственог гледишта оправдано.

црква, која је особито мирољубива, па је и он устао против маникејске науке; можемо поменути Данга, Лутера, канцелара Бакона, Лајбница, Монтегаскаја, и многе друге писце, мисленике, покретаче идеја, филозофе, који су се изјаснили не само за оправданост рата него и за добротичну утаклицу који овај може вршити. „Wars, вели Бакон, are по majsacres and konfusions, but they are the highest trial of right, when princes and States, that acknowledge по superior on earth, shall put themselves upon the justice of God for the deciding of their controversies by such success as it shall please Him to give to either side.“ «Ратови нијесу прости покољи ни забуне, већ су они рјешавање спорова између зараћених страна успјехом, какав Он нађе за потребно да подари свакој страни.» — «Кад се хоће мир, вели Тределенбург, а рат је при том неизбежан, онда овај има огромни морални значај... Предузет са чистом савјешћу, такав рат, па и кад се не зна како ће испасти, изазива снагу народну, буди љубав према отаџбини, обнавља што се у току времена преживјело и истрошило.» — А Шрудон је писао год. 1861: «Рат без мржње и увреде, између два племенита народа, без каквога неизбежног спорног државног питања које се не може ријешити на други начин... ето што ми се чини да је идеал врлине људске.»

Можемо поменути и то, како је рат у разна времена био образовано средство од огромне

Да би се надокнадило оно, што је већ једном пропуштено, а користећи се правом чл. 22. тачка 15., 17., 18. и 19. закона о уређењу варошких општина — потписати налази за врло потребно наредити:

1. Касапи су дужни: а) да свакодневно при продаји меса имају на себи чисте опасаче од бијелог платна; б) да прије продаје меса а тако исто и после продаје исчисте крпама и исперу водом ножеве, сјекире, банкове, мјере, вјешалке, трупове, патос у радњи и све остале ствари којима се служе; в) да у свако вријеме имају довољно и доброг, чистог меса за продају; г) да имају исправне мјере и да не одричу никоме продају чак ни на по кила, кад купац захтијева; и д) да не продају преко одређене таксе месо.

2. Пекари су дужни: а) да хљеб добро пеку и да га продају по одређеној цијени и на праву мјеру; б) да пазе да не прегоре, или недопеку или покваре ствар, коју приме од кога да испеку; в) да наћве, лопате, судове за воду, крпе и друге ствари, које су им од потребе потпуно у реду и чисто држе; г) да пећи често мету и тиме сачувају хљеб од нечистоће, која се при печењу хљеба нахвата на доњој кори од хљеба, кад је пећ нечиста; д) да хљеб при продаји не држе на отвореном простору, или на отвореним прозорима од радње, и да не дозвољају купцима како који дође да хљеб премећу, стежу и пиљу рукама, јер се тако ствара нечистоћа и шири зараза; и е) момци пекарски радници у пећима морају имати на себи чисто одијело, бијели опасач. Голи не смију бити.

Свака погрешка противна овој наредби казниће се по одредбама § 368., 369., 372. тачка 5. и 6., 374. и 275. кривичног законика.

Родољубиви Сплешани. Како милозвучно име! Од нашег рата са Турском нема црногорског војника, који није чуо име Сплеш; наши који су долазили из Америке нијесу престо могли да се нахвале како су их родољубиви Сплешани дочекивали и угостивали као своју рођену браћу. Ко се још не сјећа обилатих прилога, које су Сплешани упућивали нашем Црвеном Крсту. Слободно се може казати да са више симпатија мало ко је пратио остварење наших националних идеја, и да нас у том правцу нико није више задужио од наше браће Сплешана! А што тек да се рече

вриједности; довољно је кад помислимо на завојевања Александрона и Римљана.

Назад је било питање и о томе, какве би биле последице од стања ствари, у коме би био рат сасвим укинут. Ово је питање покренуо већ год. 1779: швајцарски пушчар Елбер, који је доказивао ујачтеорији Русовљевој у једном својој спису: Abgoetterei unseres philosophischen Jahrhunderts, erster Abgott, ewiger Friede. да би вјечити мир био тако исто шкодљив као и неурекидни рат. Ово је мишљење и ратника, што није ништа чудновато. Граф Молтке, у једном писму Блунчлију, које сам рукопис преуео и штампано као још невадато у Revue de Droit International. (књ. XIII од 1881. стр. 79—82), изјавио је да је рат потребан, и то таквим ријечима које су изазвале чуђење, и које су у осталом често изочаћаване: «Вјечити мир је сан, а није баш ни лијепа сан, вели он. Рат је елементарни оштећена поврх, који је Бог установио. Човјекове најмањиније врлине развијају се у њему: храброст и одрицање, вјерност дужности и пожртвовање; војник даје свој живот. Да нема рата, свијет би зачумио и огрезоо у материјализму.» Један одличан академичар исказао је недавно сличне мисли: «Ја вјерујем с Дарвином, вели Вош, да је страховита борба природни закон који влада свима створењима... Кад би, што је немогуће, један дво друштва људскога, узимало сав образовани Запад, успео да обустави дјелство овога закона, ип-

за њихове вриједне и родољубиве љекаре: Рачића, Первана и Арамбашина, који су на Цетињу лијечили и братски његовали наше рањенике, и који су после јуриша на Тарабошу и Бардањолу, када су страни љекари готово сви били одавде отпутовали, просто спасли животе многих наших синова, лијечећи хиљаде наших рањеника. Ми се тијем људима за толику братску љубав и пожртвовање према нама не можемо одужити;

Није ни то све; они су свој родољубиви посао и даље наставили: лијечећи, пазећи и његујући наше рањенике и болеснике, који су због великих ратних напора тјелесно оронили па иду на својој бољци у Сплешу потраже лијека; иду тамо јер знаду, да ће доћи код своје браће.

Неки наши болесници и рањеници налазе се у Сплешу на лијечењу, просто не могу, довољно да се нахвале са колико љубави и предусретљивости Сплешани са њиховијем љекарима примају све Црногорце, нарочито оне који у Сплешу долазе ради лијечења. Они се брину да у Сплешу добију све погодности, да би им боравак ту био што пријатнији, они их пазе и његују, они их шта више и бесплатно лијече!

У овом хуманом дјелу, нарочито се истичу г. г. доктори Рачић и Маринковић, који болесницима између осталог показују и свој модерно уређени санаторијум, који одговара свима најновијим правилима модерне хигијене.

Наше су снаге малене, наша су средства ништавна, а да би им се за све то могли одужити; све што можемо то је, да им свима из дубине душе братски захвалимо, а понаособ г. г. докторима Рачићу и Маринковићу, и да се Свевишњем помолимо да им њихов родољубиви труд награди.

Извртање истине. Католички владика из Љеша Лујџи Буџан налази се сада у Бечу, гдје је био примљен у аудијенцију и од самога ћесара. Његова преосвећеност дала се од полуслужбене бечке „Арб. Кореспонденције“ интервјуисати. Владика је рекао, да у Арбанији процес стишавања до душе још није завршен, али да се о стању у тој земљи по Европи разносе чудновате и невјероватне бајке. Прича се, да у њој владају неред и немири. Истина је, вели владика, да је Есад наша основао своју засебну владу, али тако је било у по-

познати одушевљење за општи и непосредни мир, праве изјесне ограде и издваја по која особито осјећљива гачка, по какво тугаљиво стање, које би се хтјело расправити најјаче каквим добрим ратом. Најозбиљније друштво, у овом реду мисли, по саставу својем, јесте без сумње Међународна Конференција, коју су основали прије неколико година чланови разних парламената европских. Многи посјетиоци ових конгреса искрено мисле да раде на корисном дјелу, па да донета доприносе да се спријечи рат. У самој ствари, већина питања о којима се вијећа да их изборни суд рјешава, тако су непатна, да се у садашњем стању наше цивилизације не би никад повео рат због њих.

Природно је да иста лица, на истијем скуповима, попују о више или мање општег разоружању. Била би залудница прорицати, шта ће бити у далекој будућности; што се тиче садашњице и скорашњице, с правом можемо тврдити да су оружана, каква су сад готово у свима државама европских, чврст стуб и јемство за безвједност ових држава, па и њихова благостања, и ако то на први поглед не изгледа тако.

Према оваквим мирољубивим тежњама и њаховим важе или мање претјераним, више или мање искреним изјавима ваља потврдити, да су с друге стране људи од великога значаја у разним струкама доказивали, да рат није у општем поретку само грдна коб, бескорисно чудовиште. За ово можемо навести Светог Августина, чије је миљење освештава

Светог Августина, чије је миљење освештава

